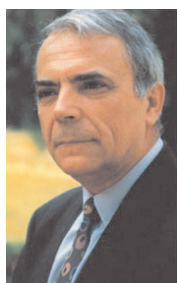

Cui îi e frică de Herta Müller?

NU AVEM nici un merit pentru Nobelul Hertei Müller”, scrie cineva în „Orizont cultural” din 15-21 octombrie. E foarte adevărat. Dar mă întreb dacă am fi putut avea. Până una-alta Nobelul se acordă exclusiv pentru merite proprii. Ale Hertei Müller sunt indiscutabile. Problema este, se pare, cu totul alta. Cel puțin două dintre articolele consacrate evenimentului de numărul cu pricina profită de ocazie, nu spre a o omagia pe scriitoarea germană de origine română, ci spre a se răfui cu toți cei care, în România, și-au exprimat opinia, de obicei entuziastă, în legătură cu faptul că laureata, de patru ori nominalizată până acum, a fost preferată anul acesta unor scriitori de talia lui Philip Roth sau Amos Oz. E un mod foarte original de a se bucura de premiu: stricându-ne nouă bucuria. Nimeni nu spune că Herta Müller a avut recunoașterea cuvenită în România. Am declarat eu însumi în aceste zile, și nu o dată, că i-am rămas datori moralmente Hertei Müller și am semnalat, cu părere de rău, rarele împrejurări în care persoana și cărțile ei au avut parte de atenția editorilor și a criticii din țară. Am amintit de invitațiile la Festivalul „Zile și Nopti de Literatură de la Neptun”, pe care nu le-a putut onora din păcate, de prezența ei la Sibiu sau la „Nocturna” emoționantă a Marinei Constantinescu de la TVR1. Dar de aici și până la inculparea întregii opinii literare (și nu numai) românești e însă o cale mult prea lungă. Ceea ce mă sperie de-a binelea este ura (acesta e cuvântul) care se degajă din aceste articole, veritabile pamflete, cărora le lipsește, pe lângă talent, minima bună-credință.

„O țară de politrucii, cameleoni, activiști, cu clickuri și cancanuri, cu catedrale fastuoase și gropi”, face spume la gură un cunoscut editor care i-a publicat cândva Hertei Müller un volum de versuri, ca dovadă de supremă intuiție anticipatoare. Și dacă acesta e tonul răfuielii cu țara, mi se pare de prisos să reproduc ce scrie editorul care a pus o vorbă bună pe lângă Academia Suedeză despre, de exemplu, colegii lui librari... Îi compară, nici mai mult, nici mai puțin, cu defunctul: nu trăiesc ei oare din vânzarea cărților tot așa cum defunctul trăia din vânzarea evreilor și șvabilor? Să citești și să nu crezi! Celălalt supărat pe viață are o gură și mai otrăvită: „În mod normal, acest premiu ar fi trebuit să fie o palmă la adresa imposturii. Da' de unde! Să mi ți-i vezi pe ghermănoi cum, de îndată ce au aflat vestea, se lăbărtau pe (prin) diferite canale – mediul lor prielnic – secretându-și voluptelnic mâzga”. Cin' să fie, cin' să fie denunțatorul imposturii naționale? Și în virtutea căror merite ne va fi sfidând el pe toți? N-are rost să ne încărcăm memoria cu numele unui om ale cărui merite sunt pe măsura stilului grobian din articol. Ura fiind irațională, n-ar trebui să ne mirăm nici că pamfletele din „Observator cultural” sunt lipsite de cea mai elementară deontologie. Pline, în schimb, de aproximații și inexactități. Ipochimenul din urmă se declară convins că traducătorul Hertei Müller în română ar fi fost mătrășit de la revista „Lettre”, iar organizatoarea unui Festival la care scriitoarea a fost invitată ar fi fost sancționată de ICR, editorul revistei. Curat blestem! Sper din tot sufletul ca Herta Müller să nu afle de nenorocirile pe care numele ei le atrage pe capul scriitorilor români.

Criticii își au partea de papară cuvenită. Scrie unul din colaboratorii la revista doamnei Carmen Mușat: „Mecanisme de promovare și omologare din România încurajează mediocritatea și servilismul”. O fi știind el ceva de când colaborează la „Observator”. „Revistele literare, manipulate și ele de grupuri și grupulețe care tocmai se moșmondeau să numere voturile pentru alegerea ce va să vină curând, au ocolit-o pe Herta Müller”. Aș vrea și eu să știu unde s-au publicat sondajele cu pricina. Se vede că nu citim toți aceeași presă literară. Cât despre uritul obicei al criticii de a-i ignora pe cei mai buni, vă trimit tot la „Observator”. Informați-vă cu toată încrederea! O revistă cu adevărat democratică în care nu se face nicio deosebire între Herta Müller și Noman Manea, recomandat călduros academicienilor de la Stockholm încă de acum câțeva vreme. Se cuvin mulțumiri „Observatorului cultural” pentru că ne-a reamintit prin pana unor iluștri confrăți niște foarte triste adevăruri. I-am fi crezut din stirpea nobilă a lui Titu Maiorescu, dacă higienica lor intervenție ar fi fost *sine ira et studio*. Dar cum a fost exact pe dos, cu furie și fără migală, nu-mi rămâne decât să mă întreb cui și de ce îi e frică de Herta Müller. ■

Venerabilul și logica necoaptă

DOAMNA Carmen Mușat e convinsă că domnul Nicolae Manolescu s-a supărat. Convingerea cu pricina i se trage de la lectura editorialului meu de acum trei săptămâni **Cui îi e frică de Herta Müller**. O lectură greșită: nimic din conținutul și tonul editorialului nu era expresia unei supărări. Cel mult a unei stupori: și anume că o discuție despre receptarea la noi a decernării Nobelului scriitoarei de limbă germană și de origine română s-a putut transforma în pamflete pline de ură și scrise într-un limbaj grobian. De ce, în aceste condiții, se simte obligată moral doamna Carmen Mușat să mă considere „vizat și dator să acuze”, rămâne pentru mine un mister. Ca și legătura pe care o face, cu aceeași grație intelectuală, între stupoarea mea și faptul, care i se pare de netăgăduit, că un critic care era capabil, cu douăzeci de ani în urmă, să-și argumenteze opiniile n-ar mai fi astăzi decât un „intelocrat nemulțumit că există nuclee culturale ce scapă controlului său”. Într-o logică bună, cred că doamna Mușat vrea să spună exact inversul a ce spune și anume că intelocratul de ieri nu mai are astăzi nicio putere. Să lăsăm însă logica doamnei Mușat să se coacă, spre a observa că, nici dacă spusele domniei-sale ar fi adevărate, ele n-ar avea nimic de-a face cu stupoarea mea. Nu sunt în chestie, avea obiceiul să spună un domn binecunoscut pentru logica criticelor sale.

Nu e în chestie nici domnul Gabriel H. Decuble, care, pe lângă logică, după cum vom vedea, are și unele probleme cu dicționarul, dând cuvintelor înțelesuri care-i permit să se compare cu Pessoa sau să facă din *grobianism* un sinonim pentru *expresivitate*. Trecând peste parada de erudiție, prilej de a cita latinisme horațiene și rusisme pe care nu pare a le datora, cum nu pare să datoreze nici altele, școlii, articolul său din „Observator cultural” este un delir de referințe fără absolut nicio legătură cu fondul discuției. O replică dezonorantă intelectual prin inadecvare și josnică moral prin sugestii neîngăduite într-o polemică civilizată. Domnul Decuble pretinde că mă „citea pe rupte”, ați ghicit!, tot acum vreo douăzeci de ani, nu și astăzi când, la „venerabila vârstă” pe care o am, sunt pe cale să devin un clișeu expirat. Încep să înțeleg că problema, cu mine, e aceeași la domnul Decuble și la doamna Mușat: amândoi par convinși a ști de unde mi se trage supărarea și anume de la faptul, care mie nici nu-mi trecuse prin cap, că n-aș mai deține „intersecțiile strategice din spațiul cultural autohton”. Doamna Mușat *dixit*. Așa care va să zică! Încerc să mă supăr de-adevăratelea și nu reușesc. Sentimentele au și ele logica lor: nu văd cu nici un preț legătura dintre procesul de intenție, în termenii poliției de la circulație, care mi se face, și stupoarea mea inițială. „Nu poți personifica, la vârste fundamental diferite, *aceleași valori*”, își încheie domnul Decuble tinereasca execuție a venerabilului care sunt. Cum, adică, *aceleași*? Nu cumva e vorba de *altele*? Venerabil, venerabil, nu totuși insensibil la logica necoaptă a domnului Decuble. ■

Supararea domnului Manolescu

 Autor: [Carmen MUSAT](#)

Domnul Nicolae Manolescu s-a suparat. Cum? De ce si, mai ales, pe cine? S-a suparat pe Silviu Lupescu si pe Gabriel H. Decuble, care si-au permis, în scurtele articole despre acordarea Premiului Nobel Hertei Müller – publicate în Observator cultural (nr. 496 din 15 octombrie) –, sa ridice putin cortina ipocriziei autohtone si sa vorbeasca deschis despre mediocritate si servilism ca virtuti necesare pentru promovarea si omologarea în lumea culturala autohtona (Gabriel H. Decuble) si despre predispozitia unora dintre constiintele publice mioritice de a se mula „dupa culoarea carnetului de partid, dupa tîrguri încheiate mai mult sau mai putin pe ascuns, dupa interese de partid“ (Silviu Lupescu). De precizat ca nici unul si nici celalalt nu fac vreo referire directa sau indirecta la directorul României literare, care se simte însa vizat si dator sa acuze.

Domnul Nicolae Manolescu s-a suparat si pe Observator cultural, caruia îi reproseaza, pe un ton categoric, ca „nu face nici o deosebire între Herta Müller si Norman Manea, recomandat calduros academicienilor de la Stockholm înca de acum cîtava vreme“. Probabil ca domnul Nicolae Manolescu e suparat ca nu i-am cerut voie sa avem alte opinii decît domnia sa. Altfel nu înțeleg în ce consta vina de a nu face nici o deosebire între scriitorii de valoare, indiferent ca e vorba de Gabriela Adamesteanu, Mircea Cartarescu, Gheorghe Craciun, Mircea Horia Simionescu, Radu Cosasu, Filip Florian, Andrei Plesu, Nora Iuga, Ana Blandiana, Razvan Petrescu, Adriana Bittel, Stefan Agopian, Ioana Pârvulescu, Bedros Horasangian, Adriana Babeti, Petru Cimpoesu, Simona Popescu, Florina Ilis, Ioan Es. Pop, Stelian Tanase, Gabriela Melinescu, Dumitru Tepeneag, Norman Manea sau Herta Müller. Si lista ramîne deschisa. Trebuie sa fie teribil de frustrant sa vezi ca opinia celui care face canonul în România – fara sa-l discute, ce-i drept – nu e luata în seama nici de presa culturala si juriile literare de prin Occident, si nici macar (curata obraznicie!) de colaboratorii de la „revista doamnei Carmen Musat“. Daca domnul Nicolae Manolescu ar fi recurs la argumente si nu la umori, ar fi putut provoca o dezbatere extrem de necesara în actualul climat atît de putin intelectual de la noi. Acum douazeci de ani, domnul Nicolae Manolescu ar fi avut, fara îndoiala, forta argumentelor. Astazi, din pacate, domnul Manolescu e prea ocupat cu treburi administrative ca sa-si mai aduca aminte de seninatatea imperturbabila a criticului de cursa lunga. A devenit un intelocrat, nemultumit ca exista nucleu culturale ce scapa controlului sau.

Hervé Hamon si Patrick Rotman publicau în 1981, în Franta, la Éditions Ramsay, Les Intelocrates. Expédition en haute intelligentsia, o carte ce punea în discutie statutul intelectualilor publici francezi, mecanismele, circuitele si retelele complexe prin intermediul carora intelocratii controleaza si domina prim-planul vietii sociale, politice si culturale. Comandat, la acea vreme de Editura Seuil, volumul a fost ulterior refuzat de la publicare, din pricina portretului deloc magulitor pe care autorii îl faceau inteligentiei de pe malurile Senei, si a stîrmit – cum era de asteptat – o adevarata furtuna pe piata ideilor, deoarece Hamon si Rotman ofereau o radiografie minutioasa si casanta a cutumelor unei mini-societati dominate de vointa de putere – culturala, dar si politica. Demersul lor, pigmentat de observatii ironice si nu de putine ori malitioase, pornea de la urmatoarea constatare: în peisajul cultural francez de la acea data, cîtiva intelectuali cumulau functii, avantaje si pozitii publice, ocupînd doua sau mai multe

„intersectii strategice“ – astfel, „cumularzii“ erau, în acelasi timp, universitari, editorialisti la diverse publicatii cotidiene sau saptamînale, realizatori de emisiuni TV, directori de edituri sau coordonatori de colectii la edituri importante, vedete mediatice si colaboratori constanti ai revistelor culturale (altele decît cele academice). Surprizele furnizate de o atare incursiune în universul cvasiînchis al celor numiti de Hamon si Rotman „agenti de circulatie a ideilor“ nu întîrzie sa apara, iar cuvîntul de ordine este „putere“ (sau, alternativ, „influenta“).

Lumea culturala romîneasca ofera astazi numeroase exemple de cumularzi, persoane ce controleaza vaste retele de influenta, dornice sa-si mentina privilegiile si sa contracareze orice semn de independenta. E suficient sa privim la cei care detin intersectiile strategice din spatiul cultural autohton pentru a întelege adevaratele motive ale supararii domnului Nicolae Manolescu. Asa încît nu-mi ramîne decît sa ma întreb cui si de ce îi e frica de Observator cultural si de colaboratorii sai?

Ipochimenul sînt eu

 Autor: [Gabriel H. DECUBLE](#)

Ca si cum ne-am mai fi îndoit de bizantinismul endemic din cultura româna, în ultimul numar al unei reviste cîndva de renume, România literara, editorialistul ma gratuleaza, fara sa-mi dea numele, cu apelativul „ipochimen“. Astfel, el nu face altceva decît sa ma puna, fara voia mea, alaturi de un poet portughez atît de nemulțumit cu identitatea servita de parinti, încît a experimentat teribilist cu pseudonimele, pîna cînd s-a fixat asupra unuia: Pessoa. Caci exact asta înseamna ipochimen: „persoana“. Artificiul retoric dindaratul apelativului este atît de fragil, încît tradeaza, pe de o parte, substanta publicului caruia i se adreseaza editorialistul, iar pe de alta parte, nevoia disperata de a mima superioritatea, astfel încît sa poata minimaliza, de la înaltime, problemele semnalate de mine în articolul „Devoratorii de sfinti“ din Observator cultural, nr. 238.

Parca îl si vedeam pe editorialist stînd precum chir Andronache Tuzluc, înfipt în caftan si cu mîinile la paftea, în fata unui grup de amarasteni, dînd vina pentru recoltele slabe din ultimii ani pe... ipochimen. Gloata, nestiind ce-i acela, va fi schimbat degraba indignarea pe haz, abia tinîndu-si burtile de rîs. Si, astfel, socotelile se vor fi încheiat, nimeni nu va mai fi pomenit de recolte... Ca sa nu-i ramîn dator cu procedeul retoric în cauza, îl voi numi si eu pe editorialistul României literare, în cele ce urmeaza, „celavec“ si voi încerca sa-i arat unde greseste. Trec peste faptul ca a împrumutat titlul editorialului sau tocmai din Observator cultural, gazeta pe care o ataca; în fond, titlul respectiv este doar parafraza unei piese de teatru celebre, deci la îndemîna oricui. Trec si peste faptul ca citeaza, de-a valma, din trei articole diferite, încît nu mai stii ce si cui repropseaza. Ma voi referi strict la problemele de logica. Astfel, printr-o scapare (el zice despre mine: „meritele sîit sunt pe masura stilului grobian“, asadar direct proportionale), celavecul ma face fie în egala masura merituos si grobian, fie nici, nici. Ce sa cred? Ma marginesc la a constata ca celavecul nu l-a citit pe Sebastian Brant, deci n-are cum sa stie ce facea exact „der grobe Jan“, ca sa ma asimileze lui. Pesemne, celavecul confunda expresivitatea cu grobianismul si se vede treaba ca nu l-a citit nici pe Luther, la care ar fi putut vedea cum vorbește gura din preaplinul inimii si ca bolile grave nu se trateaza cu levantica.

Desi, pe fond, celavecul este de acord cu mine („premiul Nobel se acorda exclusiv pentru merite proprii“), el refuza sa mearga mai departe pe firul logicii si sa admita faptul ca, imediat dupa anuntarea vestii, interventiile televizate au fost nejustificat de triumfaliste, data fiind

intentionalitatea contorsionata a performatorilor lor: anume de a-si iti motul si ei, cât de cât, într-o „fotografie de grup cu doamna“. Mai mult, desi îi ofeream celavecului o cheie hermeneutica în care sa-mi citeasca textul, el a ramas, cerbice, la doar primul strat semantic al textului meu, la ceea ce se vadeste ochiului profan. A preferat, în schimb, sa ma considere lipsit de talent – de parca asta ar fi fost problema – si depozitarul urii nationale, un monument de irationalitate, în vreme ce el s-ar fi detasat ca apostol al bucuriei. Îi amintesc, totusi, ca, în psihologie, atât ura, cât si bucuria sînt tratate ca manifestari ale irationalului. Or, eu tocmai pentru un plus de rationalitate pledam în articolul meu.

Eventual, celavecul ar fi putut sa obiecteze ca am tratat nediferentiat totalitatea reactiilor de dupa anuntarea premiului Nobel. Asta as fi admis, cu precizarea ca articolul meu era definitivat, în mare, în cele câteva ore suficient de febrile de dupa aflarea vestii, cînd singura reactie de bun-simt, informata, aplicata si cu vadita simpatie dezinteresata fata de Herta Müller, fusese a lui Emil Hurezeanu. Ulterior, am putut citi sau vedea si alte reactii respirînd normalitate: cea a lui Andrei Plesu, în Adevarul, de exemplu, care reliefa aceleasi neajunsuri: „Românii au obiceiul sa-si jeleasca soarta cruda cînd nu capata recunoastere universala, iar cînd unul dintre ei o capata se enerveaza. De ce tocmai el sau tocmai ea? Unii s-au exprimat deja contondent la adresa laureatei, altii si-o revendica patriotic, chiar daca pîna de curînd au ignorat-o, sau au tratat-o cu raceala“. De asemenea, am urmarit un dialog televizat între Marina Constantinescu si Horia-Roman Patapievici, cel din urma avertizînd, cât se poate de clar, ca multi vor fi aceia care vor încerca sa confiste laurii Hertei Müller, pentru a se profila ei însisi.

Ei bine, tocmai discrepanta dintre festivismul confiscator, scaldat în damascuri lucioase, si ceea ce avea de oferit realitatea din România în materie de receptare a Hertei Müller justifica pozitia mea – pozitie, iata, nu neaparat singulara. A refuza sa vezi problemele amintite în articolul meu – probleme reale, care pot fi documentate si care lasa rani deschise – mi se pare a fi un gest de inadecvare patenta.

În încheiere, pentru a ilustra metoda critica – presupusa a stinge, pe cât posibil, pasiunile si subiectivismul, inclusiv în istoriile literare nationale, specializate în întocmirea canonului –, tin sa amintesc meritele incontestabile care, cumulate în timp, i-au conferit celavecului un statut reductabil în cultura româna. Prin anii '70-'80, celavecul era scriitor, iute în judecati, caustic si frivol, si asta îi sedea bine. Frivolitatea îi dadea un aer de prospetime în comparatie cu criticii mai în vîrsta, încremeniti în pseudoproiectul estetic al socialismului. Nu stiu vreun tînar din generatia mea care sa nu-l fi îndragit, tocmai din acest motiv. Eu însumi ma numaram printre cei care îl citeau pe rupte, asteptînd iar si iar luari de pozitie si exprimari publice, prin care vocea neascultata a celor multi sa fie reprezentata cât de cât.

Doar ca anii au trecut, iar valorile incarnate atunci necesitau o mutatie, care sa le confere, peste timp, credibilitate. Nu poti personifica, la vârste fundamentale diferite, aceleasi valori. Daca te încapatînezi sa o faci, te cliseizezi. Asa îmi explic cum un poet antic, Horatiu, l-a certat pe celavec deja cu mai bine de doua mii de ani în urma, arătîndu-i ca e caraghios, la vârsta lui, sa mai... inter virgines ludere. Dimpotriva, la venerabila sa vîrsta, ar fi trebuit sa-si duca la capat menirea de creator de scoala, sa lase în urma sa tineri care sa perpetueze valori autentice, trainice. Nu se întîmpla asa si e trist ca, în jurul lui, nu se mai aduna decît juvetele de apa mica,

acei tineri, talentati sau nu, care, pastrând un reflex din pruncie, au înlocuit degetul mare cu stimulentele sociale.

Astept ca celavecul sa redevina speranta pe care, odata, multi si-au pus-o în el si, pentru ca tot a interactionat ani la rândul cu lumea politica, îl rog, respectuos, sa sustina, alaturi de cei multi, o lege a concurentei dupa model european, în care cumulul de functii si nepotismul – cele mai mari neajunsuri ale sistemului bugetar din România – sa fie, în sfîrsit, interzise. De va face aceasta, pios rosti-voi ecce homo!